

PÄÄKIRJOITUS

Pakkoratkaisulla eroon paperilehdestä

Olen pääkirjoituksissa pitkin vuotta valmistellut lehden lukijoita siihen, että *Psykologia*-lehti tulee kokemaan muutoksia vuonna 2025. Aina tämän pääkirjoituksen kirjoittamiseen asti noiden muutosten muoto on ollut myös päätoimittajalle hämärän peitossa. Lopputulos ei vielä ole aivan kirkas.

Monien muiden kotimaisten tiedelehtien tavoin *Psykologia* on painiskellut viime vuodet taloudellisten haasteiden kanssa. Vaikka lehden toimittajat sekä tärkein – kirjoittajat ja vertaisarvioitsijat – ovat tehneet työnsä ilman aineellista korvausta, ovat jokaisen paperinumeron kulut olleet käytännössä suuremmat kuin lehden tulot. Tulot ovat muodostuneet etenkin tilausmaksuista sekä valtionavustuksesta. Tilaaajien määrä on laskenut tasaisen varmasti, ja etenkin yhteisötilaajat, kuten kirjastot ja työpaikat, ovat viime vuosina säästäneet lehtien tilausmaksuista. Tulot ovat tippuneet myös, koska Kansalliskirjaston Elektronipalvelusta ladattujen lehden sähköisten sisältöjen käytöstä maksettiin korvausta viimeisen kerran viime vuonna.

Suomen Psykologiliitto ja sen puheenjohtaja Jari Lipsanen ovat määrätietoisesti ja kärsivällisesti tukeneet *Psykologia*-lehden olemassaoloa. Etenkin loppuvuodesta liiton tuki on mahdollistanut sen, että tilaajat ovat ylipäättään saaneet luettavaa.

Vuodelle 2024 lehden ilmestymiskertoja harvennettiin neljään, mutta vuoden kuluessa kävi selväksi, että tämäkään säästötoimi ei tarjoa mahdollisuuksia jatkaa lehteä nykyisessä muodossa. Lehden julkaisijan, Suomen Psykologisen Seuran hallitus totesi 15.10.2024 kokouksessaan vaihtoehtoja olevan jäljellä kaksi: lehden lakkauttaminen tai siirtyminen suoraan avoimeen julkaisemiseen.

Odotin tämän pääkirjoituksen olevan painetun *Psykologia*-lehden viimeinen, mutta kävikin niin, että viimeisestä tuli ensimmäinen. *Psykologia* 4/2024 ilmestyy pelkästään avoimena verkkolehtenä, ja tarkoituksena on jatkaa samalla linjalla ensi vuonna. Toivon, että ensimmäinen ei ole myös viimeinen.

59 vuosikertaa *Psykologiaa*

Psykologia-lehden ensimmäinen numero julkaistiin vuonna 1966. Päätoimittajan tehtävää hoiti sosiaalipsykologi Kullervo Rainio ja toimitussihteerinä työskenteli psykologiaa opiskellut filosofi Juhani Pietarinen. Lehti ilmestyi aluksi neljä kertaa vuodessa.

Ensimmäisessä pääkirjoituksessa lehden tehtäväksi kaavailtiin etenkin psykologian ja sen tutkimustulosten tekemistä tunnetuksi laajalle yleisölle suomalaisessa yhteiskunnassa:

”Lehdellämme on monta tehtävää, sillä se ei ole tarkoitettu vain psykologien välisen mielipiteenvaihdon areenaksi tai tutkimusraporttien julkaisuun ammattimiesten kesken vaan myös kestäväksi sillaksi yleisön ja psykologikunnan välillä – hälventämään ennakkoluuloja, siirtämään keskustelua skolastiikkaan taipuvaisista ammattipiireistä laajemmalle, välittämään asiallista informaatiota.” (*Psykologia* 1/1966)

Ytimekkäästi nimetty lehti oli varmasti osaltaan vaikuttamassa siihen, että psykologia muodostui yhteiskunnassa kestäväksi ja tunnetuksi ”muotialaksi” ainakin yliopistojen hakukohteiden hakupaineen perusteella mitattuna. Melkein kuudessa vuosikymmenessä tavat, joilla tietoa levitetään ja keskustelua käydään, ovat kuitenkin peruuttamattomasti muuttuneet, ja paperinen – harvenevan tilaajakunnan lukema – *Psykologia* on pudonnut tästä kelkasta.

Avoimeen julkaisemiseen siirtyminen mahdollistaa lehden alkuperäisen tavoitteen toteuttamisen paremmin kuin koskaan aikaisemmin. Avoimesti saatavilla olevat tieteelliset artikkelit, keskustelupuheenvuorot, kirja-arviot ja lektiot – joista tämä numero antaa heterogeenisyydessään edustavan kuvan – tekevät psykologiatieteen tuloksia jatkossa tunnetuksi potentiaalisesti laajemmalle yleisölle kuin mitä yhdelläkään tilattavalla lehdellä on Suomessa mahdollista saavuttaa.

Vertaisarvioitavien tieteellisten artikkeleiden osalta lehden avoimuus auttaa toivottavasti nostamaan julkaisujen tasoa: toimituksen on mahdollista vaatia kirjoittajilta enemmän, kun takaraivossa ei ole paperisen lehden ilmestymiseen sidottu julkaisuaikataulu. Julkaistavaksi päässeiden tekstien näkyvyys saa toivottavasti myös kirjoittajat tavoittelemaan sekä sisällöltään että muodoltaan entistä korkeatasoisempia julkaisuja, jotka saisivat yhteiskunnallista näkyvyyttä.

Kääntöpuolena on edelleen talous: avoimessa julkaisemisessa lehden päärahoituskanavaksi jää valtionavustus, jonka määrä ei tätä kirjoitettaessa ole tiedossa. Se asettaa käytännön rajat sille, kuinka paljon ja kuinka visuaalisesti korkeatasoisia artikkeleita voidaan vuosittain julkaista. Lehtien avoimuutta tukevia rahoitusmalleja on vuosien mittaan esitelty useita, mutta toistaiseksi ne eivät ole johtaneet tuloksiin.

Tulevaisuuteen siirtyminen ei ole helppoa, ja vuosi 2025 mennee Journal.fi-alustan tekniikkaa ja uusia käytäntöjä harjoitellessa. Kirjoittajia on jo varoitettu tästä aiheutuvista viivästyksistä, ja toivon myös lukijoilta kärsivällisyyttä toimituksen ponnisteluille. Toivottavasti ensi vuonna tähän aikaan voimme ihaila *Psykologia*-lehden ensimmäistä sähköistä vuosikertaa.

21.10.2024
Eemeli Hakoköngäs